

KUR'ÂN'DA BEŞER VE İNSAN

Beşer, kendine üflenen ruh sayesinde dinleme ve gözlem yapma yoluyla yeni bilgilere ulaşma kabiliyetine kavuşur. Bu bilgileri akli ile değerlendirir ama kararını gönlü ile verir. Bu yüzden birçok insan, doğrular ile menfaatleri arasında gelgitler yaşar. Menfaatlerinden vazgeçemeyenler yanlış kararlar alırlar.

Giriş

Kur'an'da beşer kelimesi, daha çok kişinin maddi yapısını, insan kelimesi de maddi ve manevi yapısını birlikte ifade için kullanılır. Bunu, şu âyetten öğreniyoruz:

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ طِينٍ . فَاذْ سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ .

“Bir gün Rabbin (Sahibin) meleklere şöyle dedi: ‘Balçıktan bir beşer yaratıyorum. Organlarını tamamlayıp içine ruhumdan üfleyince ona secdeye kapanın.’” (Sâd 38/71-72)

Daha sonra görüleceği gibi beşer, kendine üflenen ruh sayesinde dinleme ve gözlem yapma yoluyla yeni bilgilere ulaşma kabiliyetine kavuşur. Bu bilgileri akli ile değerlendirir ama kararını gönlü ile verir. Bu yüzden birçok insan, doğrular ile menfaatleri arasında gelgitler yaşar. Menfaatlerinden vazgeçemeyenler yanlış kararlar alırlar. İnsandaki duygusallığa vurgu yapan ve doğru davranış gösterenlerin özelliklerini anlatan âyetlerin bir kısmı şöyledir:

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا . إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا . وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا . إِلَّا الْمُصْلِيْنَ . الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ . وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ . لِّلْسَائِلِ وَالْمَحْرُومِ . وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بَيِّنَاتِ الدِّينِ . وَالَّذِينَ هُمْ مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُّشْفِقُونَ . إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ . وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ . إِلَّا عَلَى

أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ . فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ . وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ . وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ . وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ . أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَّمُونَ .

“İnsan, doyumsuz yapıda yaratılmıştır. Başına bir sıkıntı gelse sızlanır. Bir nimete konsa kimseye zırnık koklatmaz. Görevlerini aksatmayanlar¹ başkadır. Onlar, namazlarını sürekli kılan, mallarında belli bir hakkın varlığını kabul edenlerdir. Onu, ihtiyacını söyleyen için de söyleyemeyen için de ayırırlar. Onlar, hesap gününün varlığına inananlardır. Onlar, Rablerinin (Sahiplerinin) azabından dolayı içleri titreyenlerdir. Hiç kimse Rabbinin azabından güvende olamaz. Onlar edep yerlerini ve çevresini özenle korurlar. Sadece hür eşlerine veya hâkimiyetleri altında olan² esir eşlerine karşı³ ayıplanmazlar.

1 Âyetin metninde geçen el-musallîn = اَلْمُصَلِّينَ nin türediği es-salât = السَّالَاتُ kelimesinin kök anlamı, bir şeyi bırakmamak ve sürekli arkasında olmaktır. (İbn Manzur, Lisânü'l-Arab, Beyrut trs.) Bunu yapan kişilere el-musallîn denir. Burada Allah'ın verdiği görevleri, sürekli yapan kişiler anlatılmaktadır.

2 Zorla hakimiyet altına alınanlar esirlerdir. Hürler, zorla hakimiyet altına alınamazlar. Bütün ticari ilişkiler ve iş sözleşmeleri karşılıklı rızayla olur. (Nisâ 4/29).

3 Bütün tefsirler bu âyetteki “أَزْوَاجِهِمْ” = eşlerine” sözünün kadını da erkeği de kapsadığını kabul ederken “hâkimiyetleri altındakiler” sözüne, sadece “erkeklerin hakimiyeti altında olan cariyeler” anlamı vererek âyetin anlamını tahrif etmiş ve cariyelerin sahiplerine nikâhsız helal olduğunun delili saymışlardır. Bunu yapmak için “veya = و” bağlacına da “ve = و” anlamı vermek zorunda kalmışlardır. Aksi halde bir erkeğin veya kadının edep yerlerini ya eşine ya da hakimiyeti altında olan esir kadın veya erkeğe açabileceği, ikisine birden açamayacağı anlaşıldı. Bu da geleneğin istediği meâl olmazdı.

İlgili âyetlerde de açıkça görüleceği gibi ister kadın ister erkek olsun, bir Müslümanın eşi ya hür ya da esir olur (Bakara 2/221). Kadının esir erkekle evlenmesini sınırlandıran bir şart yoktur ama hür kadınla evlenebilecek maddi imkana sahip olan erkeğin esir kadınla evlenmesi ya da esir kadının üzerine ikinci eş alması yasaklanmıştır (Nisâ 4/25). Bu sebeple hür eş ile esir eş, daima farklı değerlendirilmiştir.

Esir kadın her ne kadar evliliğe hür iradesiyle karar verse de (Nisâ 4/25) esir olması onun iradesini

(Edep yerlerini) Bunlardan başkasına açanlar sınırları aşmış olurlar. Görevlerini aksatmayanlar, aldıkları emanetler ve üstlendikleri sorumluluklar konusunda titiz davrananlardır. Onlar şahitliklerini dosdoğru yapanlardır. Onlar namazlarını özenle sürekli kılanlardır. İşte bahçelerde ağırlanacak olanlar onlardır. (Meâric 70/19-35)

Allah Teâlâ şu âyette insanı, fıtrata göre yarattığını bildirir:

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“Yüzünü dosdoğru bu dine, Allah’ın fıtratına /yaratmada uyguladığı kanuna çevir. O, insanları o fıtrata göre yaratmıştır. Allah’ın yarattığının yerini tutacak bir şey yoktur. Doğru din budur ama çoğu insan bunu bilmez.” (Rûm 30/30)

Fıtrat / الفطرة / فطر kökünden çeşit bildiren mastardır. Kök anlamı, uzunlamasına yarmadır⁴. Âyete göre fıtrat, Allah’ın insanı yaratmada uyguladığı kanundur. Şu âyet bu kanunun, göklerin ve yerin yaratılışında da geçerli olduğunu bildirir:

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

etkileyeceği için hür eşine düşmanca davranabilir. Bu da ailede huzur bırakmaz. Oysa aile kurumundan beklenen şey huzurdur (Arâf 7/189, Rûm 30/21). Bu yüzden Allah Teala, hür kadınlarla evlenecek imkana sahip olmayan erkeklerle, esir kadınla evlenmeyip sabırlı davranmalarını tavsiye etmiştir (Nisâ 4/25).

4 Rağib el-İsbahânî, el-Müfredât, (Safvân Adnan Davudî’nin tahkikiyle) Dimaşk ve Beyrut 1412/1992.

“Ben yüzümü, doğrudan doğruya göklerin ve yerin fâtırına/ onları fıtrata göre yaratana çevirdim. Ben müşriklerden /Allah’ın yetkisini paylaştıranlardan değilim.” (En’âm 6/79)

Şu âyetler, yok oluşun da aynı kurala göre gerçekleşeceğini bildirir:

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ . وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ . وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ . وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ . عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ .

“Gök yarılmış (fıtratı bozulmuş)⁵, yıldızlar dağılmış, denizler taşırılmış, mezardakiler de çıkarılmış olunca, herkes önden ne gönderdiğini ve geride neler bıraktığını öğrenecektir⁶.” (İnfitâr 82/1-5)

Bütün bu âyetlere göre fıtrat, varlıkların temel yapısını, o yapıyı oluşturan yaratılış, gelişim, değişim ilke ve kanunlarını ifade eder. Rum 30/30. âyette doğru din de fıtrat olarak tanımlandığı için kişinin beşeri ve insani yapısıyla Allah’ın dini, tam bir uyum içinde olur. Kararlarını alırken akli ile gönlü arasında uyum sağlar da aklına uymayan şeyleri kabul etmezse doğal yapısını yanlışlardan korur ve müttaki olur. Bu kişi, Allah’ın dininden haberdar olunca hemen o dine uyar. Kur’an’ın başında şu âyetler yer alır:

5 “Göğün erimiş maden gibi olduğu gün...” (Meâric 70/ 8) “Gök yarılıp kızarmış yağ renginde gül gibi olduğu zaman.” (Rahmân 55/37)

6 “... önden gönderdiklerini ve eserlerini yazarız. Zaten her şeyi açık bir kitapta toplamışızdır.” (Yâsîn 36/12)

الم ذلک اَلْکِثْبُ لَا رَيْبَ فِیْهِ هٰذِی لِّلْمُتَّقِیْنَ

“ELİF! LÂM! MÎM!” içinde şüpheyi yer olmayan Kitapışte budur. Müttakiler /yanlışlardan kaçınanlar için rehberdir.” (Bakara 2/1-2)

Gönlüne hoş gelen şeyleri ilk sıraya alıp aklını ikinci sıraya koyanlar Allah'ın dininden hoşlanmazlar. Doğrular yerine menfaatlerini öne alan bu kişiler, yaptıklarının yanlış olduğunu bildikleri için ya gerçekleri örtterek kâfir olurlar ya da dini kendilerine uydurmaya çalışarak iki yüzlülük eder ve münafık konumuna girerler. Bunlarla ilgili âyetlerin bir kısmı şöyledir:

إِنَّ الَّذِیْنَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَیْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ . خَتَمَ اللَّهُ عَلَی قُلُوبِهِمْ وَعَلَی سَمْعِهِمْ وَعَلَی أَبْصَرِهِمْ غُشُوةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ . وَمِنَ النَّاسِ مَن یَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْیَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِیْنَ . یُخٰدِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِیْنَ ءَامَنُوا وَمَا یُخٰدِعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا یَشْعُرُونَ

“Kâfirleri /âyetleri görmezlikte direnenleri⁹ ister uyar ister uyurma, onlar için fark etmez; inanıp güvenmezler. Sanki kalplerini ve kulaklarını Allah mühürlemiş, gözlerinde de perde var!”¹⁰ Onların hak ettiği büyük bir huzursuzluktur.¹¹

7 Toplam 29 surenin başında yer alan bu harflere “huruf-u mukattaa” yani bağlantısı kesilmiş harfler denir. Bunların Nebî'mize sorulmamış olması, bu harflerin bilinen bir işlevinin olduğunu gösterir. Yoksa müşrikler onu sürekli rahatsız ederlerdi. Bunlarla başlayan surelerden yirmi beşinde Kur'an'a, dördünde de önemli bir konuya vurgu yapılması, “huruf-u mukattaa”nın dikkatleri toplama görevi yaptığının göstergesidir. Biz de birinden CDZ, PDŞ, RS gibi anlam veremediğimiz harfler duysak “Ne diyecek?” diye dikkat kesilir, arkasından gelecek sözleri bekleriz. Ancak Türkçede böyle bir kullanım yoktur.

8 Rehber diye çevirdiğimiz hüda = هدی kelimesi, hidâyet kökündendir. Hidâyet, nazikçe yol göstermektir. Allah'ın hidâyeti dört çeşittir. Birincisi varlığını, birliğini ve insana her şeyden yakın olduğunu her vesileyle göstermesidir. Bu yüzden Allah, kendini ikinci sıraya koyup başka bir şeye öncelik vermeyi şirk sayar ve asla bağışlamaz (Nisâ 4/48). Yanlış yola girenleri ve yanlış işler yapanları, bir şekilde uyarır. (Şems 91/8-10, En'am 6/125) İkincisi, iyiyi kötünden ayırma yani farkındalık özelliği verdiği insana, doğruyu bulmasını rehberlik etmesidir. Bir âyet şöyledir: “Doğruları arayanlar için yeryüzünde âyetler vardır; kendinizde de vardır, görmez misiniz?” (Zariyât 51/20-21). Üçüncüsü elçilerine indirdiği kitaplarla yol göstermesidir. Bu yüzden o kitapların her biri birer hüda yani rehberdir. Dördüncüsü de Allah'ın, doğru tercihte bulunanı yoluna kabul etmesi ve doğru yolda olduğunu onaylamasıdır. Allah Teâlâ şöyle demiştir: “Biz, her resulü (kitabı) kendi halkının dili ile göndeririz ki onlar için her şeyi ortaya koysun. Bundan sonra Allah, sapıklığı tercih edenin sapık sayar, hidâyeti tercih edenini de yoluna kabul eder. Daima üstün ve bütün kararları doğru olan O'dur.” (İbrâhîm 14/4)

9 Küfür, örtme; kâfir, örtene anlamındadır (el-Müfredât). Kur'an'ın Allah'ın kitabı olduğunu anlatan kişi, ondaki âyetlerden sadece bir tanesini dahi görmek istemezse üstünü örtmüş ve kâfir olmuş olur. Bu kişi, âyeti görmemesine sebep olan şeyi birinci sıraya, Allah'ı ikinci sıraya koyduğu için de müşrik olur. Bu sebeple her kâfir müşrik, her müşrik de kâfirdir. Allah Teâlâ şöyle buyurur: “Âyetleri görmezlikte direnenlerin (kâfirlerin) kalplerine korku salacağız. Çünkü onlar, Allah'ın indirdiği bir delile dayanmadan O'na şirk koşmuşlar /ortaklar uydurmuşlardır.” (Âl-i İmrân 3/151)

10 Kâfirlerin ön yargıları, istiare-i temsiliyye (alegori) ile canlandırılmıştır. İstiarede benzetme edatı gizlidir. Buradaki mecaz gerçek sanıldığı için benzetme edatı, tarafımızdan “sanki” sözüyle açığa çıkarılmıştır. Yasin 36/8-10. âyetler bunun örneklerindendir. Şu âyetlerde de böyle bir durum, mecaza gidilmeden, benzetme edatı kullanılarak anlatılmıştır: “Kimi insanlar, birilerinin, bilmeden Allah'ın yolundan sapmasını ve o yolu hafife almasını sağlamak için (cehenneme gitme pahasına) boş sözler satın alırlar. İşte alçaltıcı azap onların hakkıdır! Karşısında âyetlerimiz okunduğu zaman büyüklenir, sanki hiç duymamış, sanki kulaklarında ağırlık varmış gibi sırt çevirip gider. Ona acıklı bir azabın müjdesini ver.” (Lokmân 31/6-7)

11 “Gerçek dışı sözler üretmek günaha dahan herkese yazıkla olsun! Böyle birine, Allah'ın âyetleri bağlantıları ile birlikte okunduğunda onları dinler sonra dinlememiş gibi davranıp büyüklük taslayarak yoluna devam eder. Ona acıklı bir azabın müjdesini ver.” (Casiye 45/6-7)

12 “huzursuzluk” diye anlam verdiğimiz kelime azab = عذاب'dır. Ona tadı, tuzu kalmama anlamı verenler de olmuştur. (el-Müfredât) Bize göre bu anlam, daha uygundur.

Kimi insanlar da ‘Allah’a ve ahiret gününe inandık’ derler ama inanıp güvenmezler. Allah’a ve müminlere karşı oyun kurmaya çalışırlar¹². Onlar oyunu, sadece kendi aleyhlerine kurarlar da farkına bile varmazlar.” (Bakara 2/6-9)

Madem din fitrattır öyleyse beşerî tanımlayan âyetler, Kur'an'ın Allah'ın kitabı olduğunun açık delillerinden olmalıdır.

Şimdi beşer ve ruh kavramlarını anlamaya çalışalım.

I - Beşer

Beşer (البشر) kelimesi Kur'an'da, kişinin maddi yapısını ifade eder. Arapçada deriye beşere = البشرة denir. Beşer = بشر ile aynı kökten olan beşere, onun derisinin farkına işaret eder. Bu farktan dolayı beşer, elbise giymek zorunda olan ve dünyanın her yerinde, her mevsimde yaşayabilen tek canlıdır.

Şu âyetler, Âdem ve evlatları için elbisenin önemini gösterir:

يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَاتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسَ التَّقْوَى ذَٰلِكَ خَيْرُ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ يَذَّكَّرُونَ . يَا بَنِي آدَمَ لَا يَغْنَثْكُمْ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوَاتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

“Ey Âdem'in evlatları! Size vücudunuzu örtecek ve sizi süsleyecek elbise verdik. Takva elbisesi (vücudu koruyan elbise¹³) var ya! İyi olanı odur. Bunlar Allah'ın âyetleridir, belki düşünürler.

“Ey Âdem'in evlatları! Şeytan ana-babanızı yaktığı gibi sakın sizi de yakmasın. Vücutlarını kendilerine göstermek için elbiselerini sıyırmış ve onları o bahçeden çıkarmıştı. O ve onun gibiler, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Biz şeytanları, inanmayanların dostları yaptık.” (A'râf 7/26-27)

12 Âyette geçen hıda (الخداع); planlı bir şekilde yanıltma ve aldatma demektir (el-Müfredât). Yeni bir nebî bekletisinde olan bazı Yahudilerin Nebî'mize gösterdikleri tavır buna örnektir. (Bakara 2/75-79 ve 90) Hesaplarına gelmeyen konularda âyetlere farklı anlamlar verip yanlış yola girenler de bu kapsamdadır.

13 En iyi elbise vücudu, sıcağa, soğuğa ve darbelerle karşı koruyan elbisedir. Bir âyet şöyledir: “Allah, yarattığı bazı şeyleri size gölgelik yaptı. Dağlarda korunaklar oluşturdu. Vücut ısınızı koruyan elbiseler ile zor durumlarda sizi koruyan elbiseler /zirhlar yaptı. Allah size olan nimetini böyle tamamlar, belki O'na teslim olursunuz.” (Nahl 16/81)

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ . قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

“Ey Âdem’in evlatları! Secde ettiğiniz (namaz kıldığınız) her yerde süslerinizi (size yakışan giysiye) giyinin. Yiyin, için ama israf etmeyin. Allah israf edenleri sevmez.)

De ki ‘Allah’ın kulları için çıkardığı süsü (yakışan giysiye), temiz rızıkları kim haram etti?’ De ki ‘Bunlar dünyada esasen müminler içindir; Kıyamet gününde ise sadece onlar için olacaktır.’ Bilen bir topluluk için âyetlerimizi böyle açıklarız.” (A'râf 7/31-32)

Bütün bu âyetlerden ve yaptığımız gözlemelerden, beşerin deri yapısının farklı olduğunu anlıyoruz. Allah’ın elçilerine karşı çıkanlar da aynı vücut yapısına sahip olan beşerlerdir. Onları, kendileri ile aynı göstermek için sürekli bu yapıya vurgu yapmışlardır. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ . فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ .

“Nuh’u halkına elçi gönderdik. Onlara dedi ki ‘Ey halkım! Kulluğu Allah’a yapın; başka ilahınız yoktur. Kendinizi yanlışlardan korumayacak mısınız?’ Halkından uyarılara kulak tıkayan¹⁴ ileri gelenler şöyle dediler: ‘Bu sizin gibi bir beşerden başka nedir ki? Size üstünlük kurmak istiyor. Allah elçi gönderecek olsaydı¹⁵ melekleri gönderirdi. Biz eski atalarımızdan bile böyle bir şey duymadık.’” (Mü’minün 23/23-24)

A- Âdem’in Yaratılışı

Allah Teâlâ bütün canlıları sudan yaratmıştır. İlgili âyet şöyledir:

أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ

“Kafirlik edenlerin görmeleri gerekmez mi, gökler ve yer bütün halinde idi, onları ayırdık¹⁶ ve her canlı varlığı sudan yarattık, hâlâ inanmayacaklar mı?” (Enbiyâ 21/30)

Canlılar, görünen ve görünmeyen diye ikiye ayrılır. Görünmeyenlere cin denir. İlk insan, su ile toprağın, ilk cin de su ile ateşin karışımından yaratılmıştır. İlgili âyetler şöyledir:

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ . وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ

“Allah o insanı (Âdem’i) çanak çömlek gibi kurumuş balçıktan yarattı. Cânnı /cinlerin atasını da ateşli bir karışımdan yaratmıştır.” (Rahmân 55/14-15)

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ . وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلِ مِنْ نَارِ السُّمُومِ

“Biz o insanı (Âdem’i) kurumuş, yıllanıp kokuşmuş kara balçıktan yarattık. Cânn’ı /cinlerin atasını da ondan önce, çok zehirli ateşten yaratmıştık.” (Hicr 15/26-27)

Cânn, cinn kökünden ism-i fail yani eylemin öznesini gösteren isimdir. Gözükmeyen varlık demektir. Ateşin zehirli olması için dumanlı olması gerekir. Dumanın içinde de su olur.

Şu âyetten anlaşılacağı gibi melekler de cinlerdendir.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا

“Bir gün meleklerle: ‘Âdem’e secde edin!’ dedik. İblis’in dışında hepsi secde ettiler. O da o cinlerden idi ama Rabbinin emrinden çıktı. Şimdi onu ve soyunu, en yakınlarınız (velileriniz) olarak sizinle benim arama mı koyuyorsunuz? Hâlbuki o size düşmandır. Yanlışlar içinde olanların ne kötü tercihidir bu!” (Kehf 18/50)

14 “Kulak tıkama” anlamı verdiğimiz kelime küfr = küfr’dür. Küfr, örtme; kâfir, örten anlamındadır (el-Müfredât).

15 Şâe = fiilin kökü, “bir şeyi var etme” anlamında olan şey = el-Müfredât). Allah’ın bir şeyi var etmesi, gerekeni yapması ile olur.

16 “ye” “patlattı” anlamı vermemizin sebebi, bu hadiseden sonra göklerin duman haline gelmiş olmasıdır. (Fussilet 41/11)

“Halbuki o da o cinlerden idi ama Rabbinin emrinden çıktı.” ayetini doğru anlamak için: “Rabbinin emrinden çıkmayan cinler hangileriydi?” diye sormak gerekir. Bunun tek cevabı “Melekler!” olur. O zaman, meleklerin cinlerden olmadığı, sorumsuz varlıklar olduğu ve günah işleyemeyeceği şeklindeki algı yönetiminin önü kesilir. Burada emre uymayan meleğin adı İblis’tir. İblis, meleklerden olmasaydı secdeden sorumlu tutulamazdı.

B- Havva’nın Yaratılışı

Nebî’mize mal edilen bir rivayete dayanılarak kadının, erkeğin kaburga kemiğinden yaratıldığına inanılır. Ebu Hureyre kanalıyla gelen rivayet şöyledir:

“Allah’ın Elçisi sallallahu aleyhi ve sellem dedi ki: ‘Kadınlara karşı görevinizi yerine getirin; çünkü kadın eğri kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kaburganın en eğri yeri üstüdür. Onu düzeltmeye çalışırsan kırarsın; bırakırsan eğri kalır. Siz kadınlara karşı görevinizi yerine getirin.’” (Müslim, Rada’ 60-1468)

Kur’an’a, hikmet metoduyla yaklaşılması sebebiyle hemen her konuda olduğu gibi bu konuda da âyetler rivayetlere kurban edilmiş ve Kur’ân’ın bu iddiayı tasdik ettiği yönünde bir algı oluşturulmuştur.

Tefsir alimlerine, “hikmet nedir?” diye sorsanız, İmam Şafî’î’nin sözünü tekrarlar, “hikmet sünnettir” derler¹⁷. Onlara: “Allah Teâlâ, Âl-i İmrân 3/164 ve Cuma 62/2. âyetlerde Muhammed aleyhisselamın resul sıfatıyla Kitab’ı ve Hikmet’i öğrettiğini bildirir. Bu öğretim nasıl yapılmıştır?” diye sorsanız verecekleri bir cevap yoktur. İlgili âyetlerin hemen tamamının anlamları bozulmuş olduğundan tefsir alimlerinden tamamına yakını Hikmet’i bilmez. Çünkü sorgulamanın yasak olduğu ezberci bir eğitim ile yetiştirilmişlerdir¹⁸.

Hikmet, Kur’an’dan doğru hükümler çıkarma, doğru çözümler üretme metodudur¹⁹. Allah bu metodu, şu iki âyette özetlemiştir:

الر كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ. أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ

“ELİF! LÂM! RÂ! Bu, doğru hükümler veren ve her şeyin iç yüzünü bilen Allah tarafından, âyetleri, hem muhkem kılınmış hem²⁰ de ayrıntılı olarak açıklanmış bir kitaptır.

Bu (açıklama), Allah’tan başkasına kul olmamanız içindir. (De ki:) Ben de onunla²¹ (o Kitap ile) sizi uyaran ve size müjde veren bir kişiyim.” (Hûd 11/1-2)

Konuya, Hikmet metoduyla yaklaştığımız zaman Havvâ’nın, eğri kaburga kemiğinden yaratıldığı iddiasına delil getirilen aşağıdaki âyetin o iddiaya ters olduğu açıkça görülür.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً

“Ey insanlar! Sizi (babanız Âdem’i) bir tek nefisten yaratan eşini de o nefisten yaratan, o ikisinden pek çok erkek ve kadını yeryüzüne yayan Rabbinize yanlış yapmaktan sakının...” (Nisâ 4/1)

Gelenekte bu âyete, şu anlam verilir:

“Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten (Âdem’dan) yaratan ve ondan da eşini (Havva’yı) yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretilen yayan Rabbinize itaatsizlikten sakının.”

Tefsir alimlerinden Fahrüddîn er-Râzî (ö. 606/1209) bu âyet ile ilgili görüşleri şöyle özetler:

“Müslümanlar, bu âyeteki “tek nefis = النفس الواحدة” ile Âdem aleyhisselamın kastedildiği konusunda görüş

17 İmam Şafî’î’nin bu konuda ne kadar büyük bir yanlış yaptığını görmek için şu makaleyi okuyabilirsiniz: <https://www.suleymaniyevakfi.org/bulten/imam-shafii-hikmet-anlayisi.html>

18 Şeyhülislâm Ebüssuûd Efendi (ö. 982/1574), “Nebî’mizin bütün sözleri doğru mudur, onlarla amel edilir mi?” diye soru soran bir öğrencinin sorusunu cevaplayacağına soru sorma tarzının ile böyle bir şeyin olmaması gerektiğini gösterdiği için kâfir olduğunu, tevbe etmezse öldürüleceğini ama bu üslupla onu küçük düşürdüğü için zındık olduğunu zındık olduğunu, tevbe etse de öldürüleceğini söylüyor. İbn Abidin 4. cilt s. 235-236, İstanbul 1984.) Böyle bir ortamda ilim adamı yetiştirmek mümkün olmaz.

19 Hikmet metodunu özet olarak görmek isteyenler şu yazıyı okuyabilirler. <https://www.suleymaniyevakfi.org/kuran-arastirmalari/kurani-aciklamada-usul.html>

20 Âyetteki sümme = ثمّ’ye açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlayan hem ...hem anlamı verilmiştir. Çünkü kelimenin kök anlamı, nazikçe bir araya gelmektir. (Mekâyisül-luğa)

21 Müjdeleme ve uyarma, Kur’an’ın özelliğidir. “(Kitap) Müjdeleyen ve uyaran bir yapıdadır” (Fussilet 41/4) Nebimiz bu görevi Kur’an ile yapmıştır. Biz de onun gibi davranmalıyız.

birliği içindedirler. “Eşi” sözü ile kastedilen de Havva’dır.

Havva’nın Âdem’den yaratılması konusunda iki görüş vardır. Çoğunluğun görüşüne göre Allah Âdem’i yaratınca uyuttu sonra sol kaburga kemiklerinden birinden Havva’yı yarattı. Âdem uyanınca ona ilgi duydu, kendine ait parçalardan birinden yaratıldığı için onunla kaynaştı. Bunlar bu konuda Nebî’miz aleyhisselamın şu sözüne dayanmışlardır:

“Kadın eğri kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Onu düzeltmeye çalışırsan kırarsın; eğri olarak bırakırsan ondan yararlanırsın.”

İkinci görüş, Ebû Müslim el-İsfahânî’nin tercihi olan şu görüştür: “... ondan da eşini yarattı.” sözünden maksat eşinin, kendi türünden olmasıdır.

Bu âyetteki nefis kelimesi tıpkı şu âyetlerdeki nefis kelimesi gibidir:

وَاَجْعَلْ لَّكُمْ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا

“Allah sizin için kendi nefislerinizden eşler yarattı.” (Nahl 16/72)

اِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ اَنْفُسِهِمْ

“Kendi nefislerinden bir elçi çıkardı.” (Âl-i İmrân 3/164)

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ

“Size, kendi nefislerinizden bir elçi geldi.” (Tevbe 9/128)²²

Ebû Müslim el-İsfahânî (ö. 322/934) hikmet metoduunu uygulayarak âyeti âyetle tefsir etmiş ve doğru sonuca ulaşmıştır. Âdem neden yaratılmışsa Havvâ da ondan yaratılmıştır.

Hûd 11/1 ve 2. âyetlere göre açıklamayı Allah yapar. Onun için bir ilim oluşturmıştır²³. Allah’ın açıklamala-

rına ancak o ilimle ulaşılabilir. O ilme uymadan âyetleri açıklamaya kalkan kendini Allah’ın yerine koymuş olur. Ebû Müslim el-İsfahânî’nin dışındakilerin girdikleri bu yanlış yolda yaptıkları çarpıtmaları görmek için yukarıdaki âyeti tekrarlayalım:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً

“Ey insanlar! Sizi (atanız Âdem’i) bir tek nefisten yaratan eşini de ondan yaratan, o ikisinden pek çok erkek ve kadını yeryüzüne yayan Rabbinize yanlış yapmaktan sakının...” (Nisâ 4/1)

Ayetteki ‘Sizi’ ifadesiyle kast edilen Âdem’dir. Arap edebiyatında, Türkçede olmayan iltifat sanatı vardır, anlatımı canlı tutmak ve konunun önemini vurgulamak için üçüncü tekil şahıs yerine birinci çoğul şahıs kullanılabilir. Buna şu âyeti örnek verebiliriz:

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ.

“Bir kısım âyetlerini göstermek için kulunu bir gece Mescid-i Haram²⁴’dan alıp çevresini iyiliklerle doldurduğu en uzak mescide (el-Mescid’ul-aksâ’ya) götürren Allah, bütün eksikliklerden uzaktır. O her şeyi dinler ve görür.” (İsrâ 17/1)

Bu âyete, Türkçede olmayan iltifat sanatına dikkat edilmeden şu meal verilmektedir:

“Bir gece, kendisine bazı âyetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Harâm’dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ’ya götürren Allah eksikliklerden münezzehtir. O, gerçekten her şeyi işitmekte ve görmektedir²⁵.”

Bu mealde “gösterelim” fiili ile “mübarek kıldığımız” fiilinde özne, birinci çoğul şahıs, “... götürren Allah”

22 Fahrüddin er-Râzî (v.606/1209), et-Tefsirü'l-Kebîr, c. III, s. 477-478, Beyrut 1999.

23 “Onlara, bir ilme göre, ayrıntılı olarak açıkladığımız Kitap getirdik. O, inanan ve güvenen bir topluluk için bir rehber ve bir ikramdır.” (A'râf 7/52)

24 Kâbe ve civarından yani Mekke'den.

25 (Diyanet İşleri Başkanlığı) Kur'an-ı Kerim Meâlî.

fiilinde ise özne üçüncü tekil şahıstır. Muhammed aleyhisselamı Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götüren Allah olduğuna göre, birinci çoğul şahıs olarak ona "kulumuz" diyen ve Mescid-i Aksa'nın çevresini mübarek kılan ve bazı âyetlerini gösterecek olan kimdir? Allah'tan üstün biri mi var! İnsanları yoldan çıkarmak isteyenler, buradan bir şirk üretebilirler. Halbuki Türkçede olmayan iltifat sanatını dikkate alır da yukarıda verdiğimiz meal verilirse bir karmaşaya yol açılmış olmaz.

İltifat sanatı²⁶ dikkate alınmadan Nisâ 1. âyette "siz" kelimesine verilen "tüm insanlar" ve "nefis"e verilen Âdem anlamını, ayetteki yerlerine koyarak mealin ne hale geldiğini görelim:

"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten (Âdem'den) yaratan eşini de (Havva'yı) ondan (Âdem'den) yaratan, o ikisinden (Âdem'ile Havva'dan) pek çok erkek ve kadını yeryüzüne yayan Rabbinize yanlış yapmaktan sakının..."

Bu meale göre sadece Havva değil, tüm insanlık Âdem'den yaratılmıştır. O zaman Âdem ile Havva'dan yaratılan kadınlar ve erkekler kimlerdir! Onlar nerede yaşıyorlar!

Bir sonraki bölümde görüleceği gibi Âdem ve eşinin yaratıldıkları nefis, döllenmiş yumurtadır.

Âdem, Havva'dan önce yaratılmıştır. İlgili âyet şöyledir:

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا

"Allah sizi (atanız Âdem'i), tek bir nefisten yarattı. Daha sonra eşini de o nefisten oluşturdu." (Zümer 39/6)

Ayetteki "daha sonra" ifadesi Havva ile Âdem'in tek yumurta ikizi olmadıklarını da gösterir.

İlk yaratılışta Adem ile Havva, yetişkin olarak dünyaya geldiler. Aşağıda görüleceği gibi bütün insanlar mezarlarından öyle kalkacaklardır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى .

"Sizi bu topraktan yarattık, toprağa iade edecek ve bir kere daha sizi bu topraktan çıkaracağız." (Tâhâ 20/55)

قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ

"(Allah) Dedi ki 'Burada yaşayacaksınız, burada öleceksiniz, yine buradan çıkarılacaksınız.' ...De ki 'Rabbim hakka uygun davranmayı emreder. Siz, secde edilen her yerde bütün benliğinizle O'na yönelin²⁷, dini Allah'a has kılarak isteklerinizi O'na sunun. Yaratılışınızı nasıl başlattıysa (Âdem'i nasıl yarattıysa ahirette) hayata dönmeniz²⁸ de öyle olacaktır.'" (A'râf 7/25 ve 29)

Yeniden yaratılışımızın nasıl olacağını anlatan ayetlerin bir bölümü şöyledir:

حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْتَ بِأُجُوجٍ وَمَآجُوجٍ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ. اقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ. إِنَّا كُنَّا وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ. لَوْ كَانَ

26 İltifat sanatı ile ilgili olarak bkz. <https://islamansiklopedisi.org.tr/iltifat>

27 Arap edebiyatında, söze güç katmak için inşa cümlesi, bazen haber cümlesi yerinde kullanılabilir. Ayetteki (وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ) emri (اقامة وجوهكم) takdirindedir. Bakınız Muhammed Saîd İsbir, Bilal Cüneydi, eş-Şâmil, Mu'cem fi ulûm'il-luğa ve Mustalahâtihâ, (inşâ) s. 212, İkinci baskı, Beyrut 1985.)

28 Burada, Türkçede olmayan iltifat sanatı vardır. Meal, bu sanat dikkate alınarak verilmiştir.

هَؤُلَاءِ آلِهَةٌ مَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ. لَهُمْ فِيهَا زُفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ. إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَى أُولَئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ. لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ. لَا يَخْرُجُ لَهُمُ الْفَرَغُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ.

“Kötü insanların/ye’cuc ve me’cucun²⁹ (kabirleri) açılınca bunların her biri, bir tümsekte³⁰ çıkar, hızla giderler. Artık gerçekleşecek olan tehdidin (cehennemin) vakti yaklaşmıştır. Bu kâfirlerin gözleri birden fal taşı gibi açılır ve şöyle derler: ‘Yazık oldu bize, bunu hesaba katmamıştık ama biz yanlışlar içindeydik.’ (Onlara şöyle hitap edilir:) ‘Hem siz, hem de Allah ile aranıza koyarak kulluk ettikleriniz cehennem odunudur. Siz oraya gireceksiniz. Bunlar ilah olsalardı oraya girmezlerdi. Hepsisi orada, ölümsüzleşir. Yapacakları tek şey, cehennemde inim inim inlemektir. Orada (kendi dertlerine düşer) kimseyi dinleyemezler.

Yaptıklarının en güzeli ile karşılama sözü verdiklerimiz³¹ Cehennemden uzak tutulacaklardır. Bunlar, Cehennemi hissettirecek bir şey duymayacak, canlarının çektiği nimetler içinde ölümsüz olarak kalacaklardır. O büyük dehşet bile onları üzmecektir.’ Melekler: ‘Bu sizin gününüz, size söz verilen gündür’ diyerek onları karşılayacaklardır.” (Enbiyâ 21/96-103)

Bütün bunların olması için o insanların kabirlerinden yetişkin kişiler olarak kalkması gerekir. İşte bu, Âdem ve Havva’nın yaratılış biçiminin tekrarından ibarettir.

29 Yecuc ve mecuc bütün kâfirler için kullanılan ortak özelliktir. Resulullah (sav) buyurdular ki: “Kıyamet günü Aziz ve Celil olan Allah: “Ey Adem’ diye seslenir. Adem: ‘Ey Rabbim buyur, emrindeyim, bütün hayırlar senin elindedir!’ der. Şöyle bir nıdada bulunulur: ‘Allah sana, cehenneme gidecekleri ayırmayı emrediyor!’ Adem sorar: ‘Ey Rabbim, cehenneme gidecekler ne kadardır?’ ‘Her binden dokuz yüz doksan dokuz!’ İşte hamilelerin çocuğunu düşürdüğü, çocukların ihtiyaçladığı, insanların sarhoş olmadıkları halde, azabın şiddetinden sarhoşla döneceklerini göreceğin zaman bu zamandır.” Bu haber Ashab’a çok ağır geldi. Öyle ki yüzlerinin rengi değişti. “Ey Allah’ın Resulü! dediler, ‘Bu binde bir içine hangimiz gireceğiz?’ ‘Ye’cuc ve me’cuc’den binde dokuz yüz doksan dokuz, sizden ise bir olacak. Şunu da bilin ki siz, insanlar arasında, beyaz bir öküzde siyah bir kıl veya siyah bir öküzde beyaz bir kıl durumundasınız.” (Buhaî, Tefsir, Hac 1, Enbiya 7, Rikak 46, Tevhid 32; Müslim, İman 379, (222)

30 حَذَب = hadeb, yerin üstündeki tümsek anlamındadır (el-Müfredât). Bunlar, toprağa bitki gibi ekilen insanların yeniden oluştuğu yerin ana rahmi görüntüsünde olan çıkıntılardır.

31 Bunlar büyük günahlardan uzak duran kişilerdir. Bkz: Nisâ 4/31, Necm 53/32

C - Beşerin Yaratılış Safhaları

Nisâ suresinin 1. âyetinde Âdem’in ve eşi Havva’nın, aynı nefisten yaratıldığı ifade edilmiştir. Şu âyete göre sadece Âdem ve eşi değil, her beşer aynı nefisten yaratılmıştır:

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَضَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ

“Sizi bir tek nefisten oluşturup geliştiren O’dur. Ardından bir müstekarra (bir süre kalacağınız rahim kanalına) ve müstevdaa (ananızın vücuduna veda edeceğiniz rahme) geçersiniz. Anlamaya çalışan bir topluluk için âyetlerimizi ayrıntılı olarak açıklamışsınız.” (En’âm 6/98)

Nisâ Suresi 1. âyette “sizi bir nefsten halk etti = خَلَقَكُمْ” bu âyette de “sizi bir nefisten inşâ etti = مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ” ifadesi geçer. Arapçada halk = خَلَقَ, yaratma, bir şeyden bir başka şey ortaya çıkarma anlamındadır³². Daha çok canlılarla ilgili olarak kullanılan inşâ = الإِنشَاء ise bir şeyi oluşturup geliştirmek³³.

Şu âyetlere göre nefsin yani döllenmiş yumurtanın oluştuğu yer karar-ı mekîn’dir:

أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَاءٍ مَّهِينٍ. فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ. إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ. فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ.

“Sizi dayanıksız bir sudan yarattık, değil mi? Onu, karar-ı mekîn’de (yumurta ile spermin buluşmasına imkân veren yerde) oluşturduk. Belli bir ölçüye ulaşıncaya kadar orada kaldı. Ölçülerinizi orada belirledik. Ne güzel ölçüler koyarız!” (Mürselât 77/20-23)

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ. ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ

“İnsanı çamurdan süzülen bir özden yarattık. Sonra onu, karar-ı mekîn’de (yumurta ile spermin buluşmasına imkân veren yerde) nutfе (döllenmiş) haline getirdik.” (Mü’minûn 23/12-13)

32 el-Müfredât خلقى md.

33 el-Müfredât

Karar, kalınabilecek rahat yere denir. Ebu Hanife'ye göre suyun kendi gücüyle gidip kaldığı her yere bu ad verilir³⁴. Mekîn ise bir şeyin üzerinde gücü ve etkisi olan şeydir³⁵. Beşerin oluşumu ile ilgili karar-ı mekîn, spermin ve yumurtanın kendi güçleriyle ulaşmasına ve döllenmenin gerçekleşmesine imkân veren yer, yani rahim kanalının girişidir.

Âyetteki “çamurdan süzülen bir öz” ifadesi önemlidir. İnsanın bütün gıdası çamurdan yani su ile toprağın birleşmesinden oluştuğu için yumurta ve spermin kaynağı çamurdur.

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ . ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ

“Yaratıldığı her şeyi güzel yaratan ve o insanı (Âdem'i) yaratmaya çamurdan başlayan O'dur. Sonra onun soyunu bir özden; zayıf bir sudan yaratmıştır.” (Secde 32/7-8)

Şu âyete göre yaratılış, üç ayrı yerde tamamlanır:

يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَآئِي تُصَرِّفُونَ.

“Analarınızın karınlarında sizi, üç karanlık yerde şekilden şekile geçirerek yaratır. İşte bunları yapan, Allah'tır, sizin Rabbinizdir. Yetki O'ndadır. O'ndan başka ilah yoktur. Nasıl oluyor da başka tarafa döndürölüyorsunuz?” (Zümer 39/6)

Erkeğin eşi, soyunu devam ettirme açısından tarlası gibidir. (Bakara 2/223) Onun tohumu /menisi üreme organına bırakılınca yumurtaya ulaşmasına imkân veren ilk karanlık yer, karar-ı mekîn'dir. Nutfeye dönüşme yani döllenme orada olur (Mü'minûn 23/12-13). Çocuğun cinsiyeti ve özellikleri bu sırada belli olur. Çünkü Allah, **“İki eşi, erkeği ve dişiye, ölçüyü koyduğu sırada nutfeden yaratmıştır”** (Necm 53/45-

46) Önce döllenme olur, arkasından ölçüler belirlenir (Abese 80/18-19). Ölçüler döllenme sırasında belirlendiği için döllenmiş yumurtaya da (Nisâ 4/1, A'râf 7/189) insan bedenine de nefis denir (Maide 5/32, Enbiyâ 21/35)

Nutfe / döllenmiş yumurta, karar-ı mekînden ikinci karanlık alana, bir süre kalacağı müstekarr'a geçer. Orası rahim tüpüdür. Oradan da üçüncü karanlık alana, doğuma kadar kalacağı müstevda'a yani rahime geçer (En'âm 6/98, Hûd 11/6). Böylece oluşum, üç karanlık yerde tamamlanmış olur.

Demek ki Allah Teâlâ, Âdem'i ve Havvâ'yı oluşturan yumurtayı ve spermi, topraktan süzülen bir özden yaratmış, sonra onları üç ayrı yerde oluşturarak toprağı, o iki insan için ana rahmi yapmıştır. Nitekim bugün de toprağın içinde oluşan birçok canlı vardır.

D- İnsanlığın Ana-Babası Âdem ve Havvâ

Âdem, yeryüzünün ilk erkeği, Havvâ da ilk kadını olduğu için onlar insanlığın ana-babasıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

“Ey insanlar! Sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Birbirinizi tanıyasınız diye ırklara ve boylara ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, Allah'tan çekinerek yanlışlardan en iyi korunanınızdır. Allah her şeyi bilir, her şeyin iç yüzünü bilir.” (Hucurât 49/13)

II - Ruhun Mahiyeti

İlgili âyetlerin açıkça gösterdiği gibi insanı insan yapan şey, ruhtur. Kur'an'da ruh kelimesi, iki anlamda kullanılır. Birincisi Allah'ın bilgisi, ikincisi de insanlar ile cinlere yüklenen ve onların, bu bilgiden öğrenebilirlikleri şeyi değerlendirmelerine ve imtihan edilebilir hale gelmelerine imkân veren yetenektir.

34 İbn Manzûr, Cemalüddin Muhammed b. Mukrim (630-711), Lisânul-Arab, Beyrut trs.

35 Ahmed b. Muhammed el-Feyyûmî, el-Misbah'ul-Munîr, Lübnan 2001, s. 519.

Allah'ın bilgisine iki kaynaktan ulaşılabilir, biri Allah'ın indirdiği ayetler yani Allah'ın kitapları, diğeri de yarat-
tığı âyetler yani bütün varlıklardır.

Bu bilginin bir adı da zikirdir. İnsan, varlıklarda yaptığı gözlemlerle elde ettiği bilgi parçaları arasında bağlantılar kurar ve zikre ulaşır. İlgili ayetlerden birkaçı şöyledir:

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا. لِنُخْطِي بِهِ بَلَدَةً قَيْتًا وَنُشْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنْآسِي كَثِيرًا. وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَكَّرُوا فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا.

“Rüzgârları, ikramının önünde müjdeci olarak gönderen Allah'tır. Gökten tertemiz su indirir ki, onunla ölü bir beldeyi canlandırır. Yarattıklarını; büyük ve küçükbaş hayvanları ve çok sayıda insanı suya kavuşturur. O suyu, aralarında halden hale çevirir ki tezekkür etsinler. Ama insanların çoğu, nankörlük dışında her şeye direnç gösterir.” (Furkân 25/48- 50)

Âyetteki “tezekkür” tefa’ul (تَفَعُّل) kalıbındandır. Bu kalıp fiile, tekellûf yani hedefe adım adım ulaşma anlamı yükler. Bu sebeple “tezekkür”ün anlamlarından biri, zikre adım adım ulaşmaktır. Çünkü varlıkları izleyerek bir bilgiye ulaşmak için zamana ihtiyaç duyulur.

Zikir, ilahi kitapların ortak adıdır. Bu da tabiatın elde edilen doğru bilgilerle ilahi kitapların doğru anlaşılması sonucu ortaya çıkan bilgilerin tam bir uyum içinde olduğunun delili olur. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ. بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ.

“Senden önce elçi olarak gönderdiklerimiz, sadece kendilerine vahyettiğimiz erkeklerdi. Bilmiyorsanız o Zikri (önceki kitapları) bilenlere sorun. Onları açık belgelerle (mucizelerle) ve zeburlarla³⁶ gönderdik.

36 Zebûrlar diye meal verdiğimiz ez-Zübûr = الزُّبُر, zebûr'un çoğuludur, hikmet dolu kitaplar anlamındadır. (ez-Zeccâ, Meânî'l-Kur'ân ve l'râbuhu) Âl-i İmrân 3/81'de bütün nebîlere kitap ve hikmet verildiği açıklandığı için bu ayetteki zübûr'un, hikmet dolu kitaplar dışında bir anlamı olamaz. Kelime, Nahl 16/43-44, Şuarâ 26/196, Fâtır 35/25 ve Kamer 54/43'te aynı anlamı ifade etmektedir. Bu zebûrlardan biri de Davut aleyhisselama verilmiştir. (Nisâ 4/163, İsrâ 17/55) Zebûr, Davut aleyhisselama verilen kitabın özel ismi olmadığı için ez-Zebûr şeklinde geçmemektedir. Kelime, ez-Zebûr şeklinde elif lâmlı olarak sadece Enbiyâ 21/105'te geçer ve Davut aleyhisselama da dahil bütün nebîlere verilen kitapları ifade eder.

Kendilerine gönderilenin ne olduğunu o insanlara gösteresin diye³⁷ aynı Zikri (içeriği aynı olan Kitabı) sana da indirdik.³⁸ Belki düşünürlersin.” (Nahl 16/43-44)

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرٌ مِنْ مَعِي وَذِكْرٌ مِنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ.

“Yoksa Allah ile aralarına giren ilahlar mı edindiler? De ki ‘Delilinizi getirin. Benimle birlikte olanların zikri budur. Bu, benden öncekilerin de zikridir.’ Onların çoğu, bu gerçeği bilmez de onun için yan çizerler.” (Enbiyâ 21/24)

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ.

“Bütün Zikirleri³⁹ (içeriği aynı olan ilahi kitapları) Biz indirdik Biz! Onları⁴⁰ özenle koruyacak olan da elbette Biziz!” (Hicr 15/9)

Bir kişi, Kur'ân'ın Allah'ın indirdiği kitap olduğunu, çevresinden ve kendi vücudundan elde ettiği ondaki bilgilerle karşılaştırdığında anlar. Bir âyet şöyledir:

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

“Onlara, çevrelerinde ve kendilerinde olan âyetle-
rimizi göstereceğiz, sonunda onun (Kur'ân'ın) tü-
müyle doğru olduğu, onlar açısından iyice ortaya çı-
kacaktır. Rabbinin (Sahibinin) her şeye şahit olması yetmez mi?” (Fussilet 41/53)

A- Allah'ın Kitaplarındaki Bilgi

Allah'ın indirdiği kitapların tamamı, O'ndan gelen

37 “Ey Ehl-i Kitap! Kitabınızdan gizlediklerinizin çoğunu ortaya çıkaran, birçoğunu da daha iyisiyle değiştiren elçimiz geldi. Size Allah'tan bir ışık ve açık bir kitap geldi.” (Maide 5/15)

38 Burada Nebîmize Kur'an'ı açıklama yetkisi değil, tebliği görevi verilmiştir. Bunu şu ayetten daha açık olarak anlarız. “Allah, kendilerine kitap verilenlerden kesin söz aldı; ‘Bu Kitabı insanlara açık açık anlatacaksınız, asla gizlemeyeceksiniz!’ dedi.” (Âl-i İmrân 3/187)

39 Buradaki zikir kelimesine gelenekte Kur'an anlamı verilir. Hicr Suresi 4. Âyetten itibaren önceki ümmetler ve onlara gönderilen nebîlere verilen zikirlerden bahsedildiği için doğru anlam, bütün zikirler şeklindedir.

40 Zikir kelimesi tekil olduğu için zamir tekil gelmiştir. Anlam çoğul olduğundan çoğul olarak tercüme edilir.

bilgileri içerir. Allah'ın kitap vermediği bir tek nebî yoktur. Bunu bildiren âyetlerden biri şöyledir:

قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ
مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ . فَإِنْ ءَامَنُوا بِمِثْلِ مَا ءَامَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ ءَاهَتُوا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا
هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

“Siz şöyle söyleyin: ‘Biz Allah’a inanıp güvendik; bize indirilene, İbrahim’e, İsmail’e, İshak’a, Yakub’a ve torunlarına indirilene, Musa’ya ve İsa’ya verilene, Rableri (Sahipleri) tarafından Nebîlere ne verilmişse hepsine inandık. Hiçbirini diğerinden ayırmayız. Biz Allah’a teslim olmuş kimseleriz. Onlar da sizin inandığınız gibi inanıyor olsalar, yola gelmiş olurlar. Yüz çevirirlerse, tam bir parçalanma içine girerler. Onlara karşı sana Allah yetecektir. Dinleyen ve bilen O’dur.” (Bakara 2/136 - 137)

Bu kitapların, Allah’tan gelen bilgi anlamında birer ruh olduklarını bildiren âyetlerden bir kısmı şöyledir:

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ
يُنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ

**“(Allah) Melekleri, kendi emri olan ruh ile kulların-
dan seçtiği kişiye indirir ve onlara der ki: İnsanları
uyarın; Ben’den başka ilah yoktur, Bana karşı yanlış
yapmayın.”** (Nahl 16/2)

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ
جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَنْ نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ . صِرَاطِ
اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ

**“(Ya Muhammed!) Sana da işte bu yolla, emrimiz
olan ruhu (Kur’an’ı) vahyettik. Yoksa sen bu Kitab’ı
ve (onda anlatılan) imanı bilmezdin. Ama onu bir
nur (aydınlatıcı kitap) yaptık, düzenimize uyduğunu
gördüğümüz kullarımıza onunla yol gösteririz. Sen
elbette doğru yolu gösterirsin. Göklerde ve yerde**

**ne varsa hepsi kendinin olan Allah’ın yolunu. Bilin ki
bütün işler, Allah’a ulaşır.”** (Şûrâ 42/52-53)

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا .

**“Sana Ruh’u soruyorlar. De ki ‘Ruh, Rabbimin işidir.
O bilgiden size verilen pek azdır.”** (İsrâ 17/85)

Allah’ın bilgisi, hayallerin ötesinde bir büyüklüğe sahiptir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفَذَ الْبُحْرُ قَبْلَ أَنْ تُنْفَذَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا
بِمِثْلِهِ مَدَدًا .

**“De ki ‘Rabbimin sözleri için denizler mürekkep
olsaydı, bir o kadarını daha ona katsaydık, Rabbi-
min sözleri tükenmeden denizler tükenirdi.”** (Kehf
18/109)

Allah’ın bilgisinden insanlara verilen, onların ihtiyaçları kadardır. İlgili âyet şöyledir:

لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

**“Size bir Kitap indirdik; ihtiyacınız
olan bilgiler ondadır. Aklınızı kul-
lanmayacak mısınız?”** (Enbiyâ 21/10)

B- Varlıklarda Olan Bilgi

Âdem ile ilgili âyetler, varlıklarda olan bilgilere de ruh dendiğini, açıkça göstermektedir. Çünkü meleklerin Âdem’e secde etmelerine sebep olan ruh, o bilgidir.

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ . فَإِذَا سَوَّيْتُهُ
وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ .

**“Bir gün Rabbin meleklerle demişti ki ‘Ben
kurumuş, yıllanıp kokuşmuş kara balçıktan bir
beşer yaratacağım. Tamamlayıp içine ruhumdan
üflediğimde ona secdeye kapanın.”** (Hicr 15/28-
29)

Meleklerin Âdem’e ne zaman secde ettiğini gösteren âyetler şöyledir:

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً

“Rabbin (Sahibin) bir gün meleklerle, ‘yeryüzünde bir halife ⁴¹/muhalif varlık oluşturuyorum’ dedi.” (Bakara 2/30)

Yeni canlının muhalif yapıda olacağını duyan melekler endişeye kapılarak şöyle dediler:

أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ

“Orada tabii düzeni bozacak ve kan dökcek bir varlık mı oluşturuyorsun?” (Bakara 2/30)

Melekler, hayvanlardaki muhalefeti biliyorlardı. Meselâ bir kümeste iki horoz barınamazdı. Tavuklar arasında da muhalefet olsaydı her kümeste en fazla bir horoz ve bir tavuk olurdu. Mücadele horozla tavuk arasında da olsa tek bir küme oluşamazdı. Beşerdeki muhalefet hem erkekler hem kadınlar hem de kadınlar ve erkekler arasında olacaktı.

Melekler bu çıkışlarıyla Allah’a muhalefet ettiklerini anlayınca hemen şöyle dediler:

وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

““Sen yaptığını güzel yaparsın, sana içten boyun eğmemiz bundandır. Biz onu, Sen’den dolayı temiz ve değerli sayarız”⁴². Allah ‘Ben sizin bilmediklerinizi bilirim!’ dedi.” (Bakara 2/30)

Allah Teâlâ, melekleri haksız bulmadı. Çünkü beşerin muhalif yapısı yüzünden doğacak düzensizlik hiçbir canlı türü arasında görülemezdi. Ama meleklerin bilmedikleri bir şey vardı; onun için Allah, ‘Ben sizin bilmediklerinizi bilirim!’ dedi.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

“Âdem’e her varlığın ismini öğretti,⁴³ sonra onları⁴⁴ meleklerle gösterdi: ‘(muhalif varlıkla ilgili) İddianızda haklıysanız bana şunların isimlerini söyleyin!’ dedi.” (Bakara 2/31)

Arapçada isim, bir şeyi tanımlayan, neye yaradığını gösteren ve akılda tutmaya yarayan sözdür⁴⁵. Âdem’e varlıkların isimlerinin öğretilmesi, onlardaki bilginin öğretilmesidir.

“İddianızda haklıysanız bana şunların isimlerini söyleyin!” sözüne meleklerin cevabı şu oldu:

سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

“Biz sana içten boyun eğerez, bizde senin öğrettiğin dışında bir bilgi olmaz. Her şeyi bilen ve kararları doğru olan sensin.” (Bakara 2/32)

قَالَ يٰٓأَدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ ۖ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَّكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

“Bunun üzerine Allah, ‘Âdem! Meleklerle şunların isimlerini (özelliklerini) söyle!’ dedi. Âdem onlara o isimleri söyleyince, ‘Size dememiş miydim, ben göklerin ve yerin gaybını⁴⁶ (gizlisini, saklısını) bilirim. Neyi açığa vurduğunuzu, içinde neyi sakladığınızı⁴⁷ da bilirim’ dedi.” (Bakara 2/33)

Allah’ın meleklerle, Âdem’e secde etmelerini emretmesi bu bilgileri öğretmesinden sonra oldu.

41 Muhalif varlık, halife’nin sözlük anlamıdır. Halife = خَلِيفَة, arkada olma ve muhalefet etme anlamlarına gelen half = خلف kökündendir, mübalağa (abartı) için tâ (ا)nın eklenmesiyle oluşmuştur. (Lisan’ul-arab) Halîf (خَلِيف) kelimesi feil = نَعَلَ kalıbındadır. Bu kalıp hem ism-i fâil/eylemi yapan hem de ism-i mef’ul/eylemden etkilenen için kullanılır. İsm-i fâil olarak hâlif (الخَالِف), arkada kalan, birinin yerine geçen ve muhalif olan, ism-i mef’ul olarak (المُخْلُوف) da yerine başkası geçen, muhalefet edilen ve arkasında birini bırakan demektir. Allah Teâlâ şöyle demiştir: “Rabbin farklı tercihte bulunsaydı insanları tek bir toplum yapardı, Rabbinin ikramda bulundukları dışında kalanlar birbirlerine muhalif olmayı sürdüreceklerdir. O, onları bunun için yaratmıştır.” (Hûd 11/118-119)

42 Takdîs (تَقْدِيس), arındırma demektir (Mekâyîs). Burada kastedilen düzen bozuculuktan ve kan dökücülüğün özelliğinden arınmış olarak değerli saymaktır. “Nukaddisu lek” sözü, “nukaddisu lek” takdirindedir.

43 El-esmâ = الاسماء ‘daki el (ال) takısı muzafun ileyhten ıvazdır; esmâ’ul- mevcûdât = varlıkların isimleri anlamındadır. Allah Âdem’e varlıkların neye yaradıklarını ve onlardaki bilgiyi öğretmişti.

44 “Bütün isimleri = الْأَسْمَاءَ كُلُّهَا” ifadesinde yer alan zamir, akılsız varlıklar için olan “hâ=ها” iken “onları gösterdi = عَرَضَهُمْ” ifadesinde, akıllı varlıklar için olan hum=هُم dönüşmüştür. Arapçada akıl, akli kullanarak yararlanılan bilgi anlamına da geldiği için (el-Müfredât) bu dönüşüm Âdem aleyhisselama, varlıklardaki bilginin öğretilmesini gösterir. Bunlar, Allah’ın yarattığı ayetlerdeki bilgilerdir. Allah’ın indirdiği ayetlerdeki bilgilere de akıllı varlıklar için olan “hum=هم” veya hunne = هُنَّ ile gönderme yapılır. (Bakara 2/136 ve Âl-i İmrân 3/7 ve 84)

45 el-Müfredât, سما md.

46 Adem’e öğretilen, gökler ve yer ile ilgili bilgilerdir. Bu bilgi, meleklerde yoktu.

47 Bu söz, meleklerin Âdem’i kışkırdıklarını gösterdiğinden secde emri, onlar için zor bir imtihan olmuştur.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

“Meleklerle ‘Âdem’e secde edin!’ dediğimizde hemen secdeye kapandılar ama İblis öyle yapmadı; direndi, büyüklendi ve kâfirlerden⁴⁸ oldu.” (Bakara 2/34)

İşte Âdem'i meleklerle üstün kılan bu bilgiydi. Allah o bilgiyi Âdem'e yazıyla öğretmişti:

اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ. الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ. عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ.

“Oku! Rabbin sonsuz ikram sahibidir. O, kalem ile öğretmiştir; o insana (Âdem'e) bilmediğini öğretmiştir.” (Alâk 96/3-5)

Meleklerin bilmediği, bilim ve medeniyet yarışına dönüşecek muhalefetti. Bu muhalefet kişinin, en iyiye ve en güzele ulaşmasına yol açar. Burada kan dökülmez, rakiplerin yaşamasına, özellikle destek verilir. Rakipler ne kadar güçlü olursa başarı o ölçüde yüksek olur. Ama muhalefet hayvanlar gibi olursa düzen bozulur ve kan gövdeyi götürür.

Allah'ın bir beşer yaratacağını haber vermesinden sonra meleklerle: **“Organlarını tamamlayıp içine ruhumdan üfleyince ona secdeye kapanın.”** (Hicr 15/29, Sâd 38/72) demesi ve secde emrini bütün bilgileri öğretmesinden sonra vermesi Âdem'e üflenen ruhun, ona öğretilen bilgi olduğunu gösterir. Allah bu bilgiyi onun içine yüklemiştir. Bir âyet şöyledir:

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكْلِمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيمٌ عَزِيزٌ

“Allah bir beşer ile, vahiy (ilham) veya perde arkasından yahut bir elçi gönderip gerekli gördüklerini izniyle ona vahyetmesi dışında bir yolla konuşmaz. O, yücedir, doğru karar verir.” (Şûrâ 42/51)

Bu üç çeşit vahiyden birincisi her insanda olur. Musa aleyhisselamın annesine (Kasas 28/7), Meryem'e ve

beşikte iken İsa' aleyhisselama gelen vahiy (Meryem 19/17-34) budur. Buna ilham deriz. Adem aleyhisselama öğretilen bilgi onun içine bu şekilde yüklenmiş olmalıdır.

Perde arkasından olan vahiy de daha çok rüyalar şeklindedir. Yûsuf aleyhisselamın (Yûsuf 12/4) ve Kralın rüyasında (Yûsuf 12/43) olduğu gibi Allah, bazı bilgileri bize rüyada ulaştırır.

Nebilere gelen vahiy bunların üçüncüsüdür. Onlar vahyi, insanlara tebliğ etmek ve uygulamak için aldıklarından her nebi, aynı zamanda Allah'ın elçisidir. O vahyi onlara, Allah'ın bir başka elçisi olan Cebrail getirir. O vahyin geliş şekli farklıdır. Bunu, şu âyetlerden öğreniyoruz:

عَالِمِ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا. إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا. لِيُعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَاتِ رَبِّهِمْ وَأَخَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَخْضَىٰ كُلُّ شَيْءٍ عَدَدًا.

“Bütün gizli bilgileri (gaybı) bilen O'dur. O, gaybı-nı kimseye açmaz; uygun bulduğu bir elçisi olursa başka. Onun da önüne ve arkasına gözcüler diker. Bunu yapar ki o elçi, Rabbi tarafından gönderilenleri, meleklerin ona tam olarak ulaştırdığını, getirdiklerinin hepsini aldığını ve her şeyi tek tek kavradığını bilsin.”

C- Âdem'e ve Evladına Üflenen Ruh

Âdem'e, varlıklardaki ruh yani onlarda olan ilim öğretilmeden önce de bir ruh üflenmişti. O ruh ona, bu bilgileri öğrenme ve değerlendirme imkânı veren özelliştir. Ona, eşine ve evladına, farklı bir yapı kazandıran şey bu ruhtur. Allah Teâlâ, şöyle buyurur:

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ. ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ. ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُّوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

“Yarattığı her şeyi güzel yaratan ve insanı yaratma-ya çamurdan başlayan O'dur. Sonra onun soyunu

48 “Kâfirlerden oldu” sözü, İblis'ten önce de bazı meleklerin kâfir olduklarını gösterir. Melek, elçi anlamındadır (el-Müfredât, el-Md.). Onlar Allah'ın, birçok konuda görevlendirdiği cinlerdir.

bir özden; zayıf bir sudan yaratmıştır. Sonra (organlarını tamamlayarak) dengesini kurmuş ve ona ruhundan üflemiştir. (Ruhu üflemeyle birlikte) size dinleme, ileri görüşlü olma (basiret) yeteneği ve gönüller vermiştir. (Bu yetenekleri) Ne kadar az değerlendiriyorsunuz!” (Secde 32/7-9)

Âdem ve Havva'nın organları toprağın içinde, yetişkin bir insan olarak tamamlanınca ruh üflendi ve hemen topraktan çıktılar. Bunu gösteren âyet bunu takip eden bölümde gelecektir. Âdem'in evlatları olan bizlere de ana rahminde organlarımızın tamamlanmasından sonra ruh üflenir. Bundan sonra 6 ay daha ana rahminde kalırız. Bunu şu âyetlerden öğreniyoruz:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ . ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ . ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَبَارَكُ اللَّهُ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ

“İnsanı çamurdan süzülen bir özden yarattık. Sonra onu, karar-ı mekînde (yumurtaya ulaşma imkânı veren yerde) nutfe haline getirdik. Sonra nutfeyi, alaka haline (rahim duvarına yapışık hale) getirdik. Alakayı bir çiğnem et gibi yaptık. O et parçasını kemiklere dönüştürdük ve kemikleri etle donattık.

Sonra da onu farklı bir yaratık haline getirdik. Yaratanların en güzeli⁴⁹ olan Allah, her türlü iyiliğin kaynağıdır.” (Mü'minûn 23/12-14)

Ruhun üflenmesi ile birlikte insan haline gelen cenin, ana rahminde farklı hareketler etmeye ve anasına sıkıntı vermeye başlar. Bu konuda Allah Teâlâ şöyle buyurur:

وَوَضَعْنَا الْإِنْسَانَ بَوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا

“Biz insana, ana babasına iyi davranma görevi yükledik. Anası onu zahmetle taşımış ve zahmetle doğurmuştur. Onu (bir insan olarak) taşımasıyla anasından ayrılması otuz ay sürer.” (Ahkâf 46/15)

Aşağıdaki âyetlere göre bu 30 aylık sürenin 24 ayı, süt emme süresidir.

وَوَضَعْنَا الْإِنْسَانَ بَوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ

“İnsana, annesine ve babasına karşı görevler yükledik; anası onu bin bir güçlülükte taşır. Anasından fisalı / ayrılması iki yılı bulur.” (Lokmân 31/14)

Âyette fisal / ayrılma olarak geçen sürenin süt emme süresi olduğunu şu âyetten öğreniyoruz:

وَأُولَئِكَ يُرْضَعْنَ إِلَىٰ آبَائِهِمْ كَمَا يَحْلِلُ لَكُمْ أَنْ تَرْضَعُوهُنَّ وَلَٰكِنْ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَرْضَعُوهُنَّ فَأُولَئِكَ يَرْضَعْنَ آبَائَهُمْ كَمَا يَحْلِلُ لَكُمْ أَنْ تَرْضَعُوهُنَّ وَلَٰكِنْ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَرْضَعُوهُنَّ فَأُولَئِكَ يَرْضَعْنَ آبَائَهُمْ كَمَا يَحْلِلُ لَكُمْ أَنْ تَرْضَعُوهُنَّ

“Analar evlatlarını iki tam yıl emzirirler. Bu, emzirmeyi tamamlamak isteyen içindir.” (Bakara 2/233)

Kur'an'da kameri yıl esas alınır (Tevbe 9/36). Bir kameri yılın uzunluğu 354 gün olduğu için 30 ay yani iki buçuk yıl 885 gün eder. Bundan azami süt emme süresi olan iki yılı yani 708 günü çıkarırsak geriye 177 gün kalır. Çocuğun ana rahminde toplam 280 gün kaldığı

49 Yaratma iki türdür. Birincisi, maddesi ve benzeri olmayan bir şeyi yoktan var etmektir. Onu Allah'tan başkası yapamaz. “O, gökleri ve yeri, bir örneği yokken yaratmıştır.” (En'âm 6/101) İkincisi, bir şeyden bir başka şey üretmektir. Bu tür yaratmayı insanlar da yapabilir. Nitekim İsa aleyhisselam, çamurdan bir kuş heykeli yaratmıştır. (Â-i İmrân 3/49) Bu ayette Allah'ın kendisi için, “Yaratanların en güzeli” demesi önemlidir. Demek ki biz de insan organı yaratabiliriz ama Allah'ın yarattığı gibi olamaz.

kabul edildiği için 280-177 = 103 eder. Bu durumda çocuğun ana rahminde vücut yapısının tamamlanıp ruhunun üflenmesinin 103. günde gerçekleştiği ortaya çıkar. Kameri aylar bazen 29 bazen 30 gün çektiği için bu süre yaklaşık 3,5 aydır. Yani cenin, 3,5 aylık olduğunda vücut yapısı tamamlanır ve ruhu üflenir. O andan itibaren tam insan olma özelliğini kazandığından ana rahminde rahat durmaz ve anasına sıkıntı üstüne sıkıntı vermeye başlar.

D- Ruh ve Beden İlişkisi

Yukarıda zikredilen, Mü'minûn 23/14 ve Secde 32/9'da açıkça görüldüğü gibi ruh üflenmeden önce insanın bütün organları yaratılmış ve vücudunun dengesi kurulmuş olur. Vücut yapısında olan kalp, gözler ve kulaklar da yaratılmış olduğundan ruhun üflenmesiyle oluşan dinleme/sem' = السَّمْعُ, basiretler = الْبَصَارُ ve gönüller/الْأَفئِدَةُ ruhun özellikleridir. Birçok âyette gönüller yerine kalpler = قُلُوبُ kelimesi kullanılır⁵⁰.

Ruha ait olan kalp, insanın karar organı, vücudun ana kumanda merkezidir. Basiret insana, baktığı şeyi kavrama, sem'/dinleme ise duyduğu sesleri sınıflandırıp anlama imkânı verir. Bu iki organın topladığı bilgiler, akılda değerlendirilir. Akıl daima doğrulardan yanadır. Ama karar organı olan kalp/gönül, menfaatlerin, beklentilerin ve özentilerin etkisiyle aklın kararlarını ya kabul veya reddeder. Kalp, aklın kararına uygun karar vermezse kişinin içinde, davranışlarını etkileyen bir sıkıntı oluşur. İmtihan, doğrularla menfaatler arasındaki tercihle ilişkili olduğundan iman, kalp ile tasdik şartına, amel ise kalpten yapılan niyet şartına bağlanmıştır. Yoksa Allah'ın kitaplarındaki bilginin doğru olduğunu hiçbir akıl inkâr edemez.

Ruh, bilgisayara yüklenen işletim sistemi gibidir. Nasıl bilgisayarı, diğer elektrikli aletlerden ayıran, onun işletim sistemi ise beşerî diğer canlılardan ayıran da ona üflenmiş ruhtur. Ruhun üflenmesiyle birlikte kazandığı farklı yapı budur.

İnsan, dünyaya geldiği zaman henüz kendine bir bilgi yüklenmemiş olur. İlgili âyet şöyledir:

وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

“Allah sizi analarınızın karnından çıkardığında hiçbir şey bilmiyordunuz. Ama size dinleme, ilerisini görme (basiret) özelliği ve gönüller vermişti. Belki bunları değerlendirirsiniz.” (Nahl 16/78)

İki ayrı varlık olan ruh ve beden, ana rahminde birleştiğini şu âyetten de öğreniyoruz:

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا.

“Allah sizi topraktan, sonra nutfeden /döllenmiş yumurtadan yaratmış, sonra da (ruhunuzla) eşleşmiş hale getirmiştir.” (Fâtır 35/11)

Şu âyette hem ruh hem de bedeni ifade için nefis kelimesi kullanılmıştır.

لِلَّهِ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَازِلِهَا فِيمِنْشِكُ الْبَاقِيَ قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

“Allah nefisleri/ruhları, nefis/vücut öldüğü sırada alır, ölmemiş olanların nefislerini /ruhlarını da uykusunda alır. Ölümüne hükmettiği nefsi /ruhu tutar, ötekini belirlenmiş eceline kadar salıverir. Bunda, düşünen bir topluluk için âyetler (işaretler) vardır.” (Zümer 39/42)

Uyuyan veya ölen nefis vücuttur. Uykuda veya ölüm sırasında çıkarılıp alınan nefis de ruhtur. Bütün bilgiler nasıl bilgisayarın işletim sisteminde ise insanla ilgili bilgiler de ruhtadır. Bir bilgisayarın işletim sistemi bir başka bilgisayara yüklenebilir ama bir vücudun ruhu bir başka vücuda girmez. Onun için uyuyan kişinin ruhu, vücudun uyanmasını, ölen kişinin ruhu da ait olduğu bedenin yeniden dirilmesini bekler.

Yeryüzünde ilk ölen insan Âdem'in oğludur. Bunu şu âyetlerden öğreniyoruz:

وَإِثْلَ عَلَيْهِمْ نَبَأُ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبِلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنْ

50 Kalpler = قُلُوبُ kelimesi toplam 104 ayette geçer. sem ve basar ile birlikte geçtiği âyetler şunlardır: En'âm 6/46, Arâf 7/179, Nahl 16/108, Hac 22/46, Fussilet 41/5'dir! O ayette ef'ide=أَفئِدَة kelimesi geçer. Sem' ve ebsar'ın ef'ide ile birlikte geçtiği ayetler, Nahl 16/78, Mü'minun 23/78, Secde 32/9, Ahkâf 46/26 ve Mülk 67/23'tür.

الْآخِرَ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ. لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ لَأَقْتُلَنَّكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ. إِنِّي أُرِيدُ أَنْ نَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ. فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ. فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُؤَارِي سَوْأَةَ أَخِيهِ قَالَ يَا وَيْلَتَا أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ سَوْأَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ.

“Onlara, Âdem’in iki oğluyla ilgili şu haberi tüm gerçekliği ile anlat. Bir gün ikisi de birer kurban sunmuşlar, birininki kabul edilmiş, diğerininki edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen ‘Seni kesinlikle öldüreceğim!’ deyince kardeşi şöyle demişti: ‘Allah sadece kendisinden çekinerek yanlışlardan korunanların kurbanını kabul eder. Beni öldürmek için elini uzatırsan, andolsun ben, seni öldürmek için elimi uzatmam. Çünkü ben, bütün varlıkların Rabbi (Sahibi) olan Allah’tan korkarım. İsterim ki sen benim günahımı da kendi günahını yüklenesin de cehennem ahalisinden olasin. Yanlış yapanların cezası budur.’

Sonunda diğeri, kardeşini öldürme konusunda nefsine yenik düştü ve onu öldürdü. Böylece kaybedenlerden oldu.

Tam o sırada Allah, yeri eşeleleyen bir karga gönderdi ki ona, kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini gösterebilir. O da ‘Yazık bana, bu kadar mı acizim! Şu karga kadar olup kardeşimin cesedini gömemedim!’ dedi. Böylece yaptığına pişman olanlara katıldı.” (Maide 5/27-31)

Adem’in öldürülen oğlu, ölen ilk beşer olduğu için ölünün nasıl gömüleceği henüz bilinmiyordu. Allah bu işi onlara, bir karga aracılığı ile öğretmiş oldu.

Allah ölen kişinin ruhunu alıp bir yerde tuttuğuna göre ilk ölen kişiden son ölen kişiye kadar her bir insandan alınan ruh, bir yerde tutulacaktır. Şu âyet bize ruhların toplandığı yeri bildirmektedir:

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تَفْتَحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ.

“Âyetlerimiz karşısında yalanlara sarılan ve kibirlenenler için göklerin kapıları açılmayacak, halat iğne deliğinden geçinceye kadar Cennet’e giremeyeceklerdir. Suçluları işte böyle cezalandırırız.”

Göklerden bize en yakın olanı, yıldızlarla süslü olan birinci kat semadır (Sâffât 37/6, Fussilet 41/12). Kâfirler için göklerin kapıları açılmasa da yukarıdaki âyetten, kâfirin ruhunun oranın girişine kadar çıkacağı, müminlerin ruhları için kapıların açılacağı anlaşılmaktadır. İsa aleyhisselam ile ilgili şu âyet, bu yükselişe delildir:

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنِي مَرْثُوكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

“Allah (kurduğu oyunla, İsa’nın öldürülmesine fırsat vermemiş) şöyle demişti: ‘Bak İsa! Seni vefat ettireceğim ve katıma yükselteceğim. Âyetlerimi görmezlikte direnen şu insanlardan seni kurtaracağım.” (Âl-i İmrân 3/55)

Âdem’in oğlu imanlı bir kişi olduğundan onun ruhu için gök kapılarının açıldığı kesindir. Onunla son ölecek insan arasındaki süre konusunda bir bilgimiz yoktur. Ama Kur’an bize, ilk insanın ölümü ile yeniden dirilişin arasının 17.700.000.000 (on yedi milyar yedi yüz milyon) yıl olduğunu bildirmektedir. Bunu, şu âyetlerden öğreniyoruz:

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ. لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ. مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ. تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

“Birisi, başa gelecek azabı sordu. Kâfirlerin göreceği ve kimsenin engel olamayacağı azabı... Göğe yükselen yolların sahibi Allah’ın azabını! Süresi elli bin yıl olan bir günde (tekrar diriliş öncesinde) melekler ve ruhlar O’na yükselir.” (Meâric 70/1-4)

Zaman görecelidir, elli bin yıllık süre Allah’a göredir. O’na göre bir gün, bize göre bin yıl gibidir. İlgili âyetler şöyledir:

يَذِيرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا تَأْخُذُونَ.

“Gökten yere kadar olan bütün işleri Allah düzenler, sonra o işler sizin hesabınıza göre bin yılı alan bir gün içinde O'na yükselir.” (Secde 32/5)

وَيَسْتَعِجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ.

“Allah sözünden asla caymayacağı halde senden azabın çabuklaştırılmasını istiyorlar. Rabbin (Sahibin) katında bir gün sizin sayınızla bin yıl gibidir.” (Hacc 22/47)

Demek ki Allah, elli bin yıllık süreyi kısaltmayacaktır.

Kur'an'da kameri yıl esas alınır (Tevbe 9/36). Bir kameri yılın uzunluğu 354 gündür. Allah'a göre bir gün, bize göre bin yıl olduğu için Allah'a göre bir yıl, bize göre 354.000 yıl eder. İlk insanın ölümü ile yeniden diriliş arası Allah'a göre elli bin yıl ettiğinden bunun bize göre uzunluğu, 50.000 X 354.000 = 17.700.000.000 (on yedi milyar yedi yüz milyon) yıl olur.

Yaratılışın başından ilk insana kadar geçen süre de aynıdır. Onu da şu âyetlerden öğreniyoruz:

أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ

“Kafirlik edenlerin görmeleri gerekmez mi, gökler ve yer bütün halinde idi, onları ayırdık⁵¹ ve her canlı varlığı sudan yarattık, hâlâ inanmayacaklar mı?” (Enbiyâ 21/30)

مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُّعْرِضُونَ

“Gökleri, yeri ve bu ikisinin arasında olanları başka değil, belli bir ömrü olan gerçek varlıklar olarak yarattık. Ayetleri görmezlikte direnenler (kafirler), yapılan uyarılardan yüz çevirenlerdir.” (Ahkâf 46/3)

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَحَّرَ الشَّمْسَ

وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ

“Allah, gökleri görebileceğiniz bir direk olmadan yükseltmiştir. Sonra arşa (yönetime) geçmiş, güneşi ve ayı hizmete koymuştur. Her biri, belli bir süreye kadar (yörüngesinde) akar gider. Rabbiniz (Sahibiniz) işleri düzenler ve âyetleri ayrıntılı olarak açıklar ki O'nunla yüzleşeceğinizi kesin olarak anlayasınız.” (Ra'd 13/2)

Başlangıçtan ilk insanın yaratılışına kadar geçen süre ile ilk insanın ölümünden yeniden yaratılışa kadar geçen sürenin aynı olduğunu anlatan âyetler şunlardır:

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

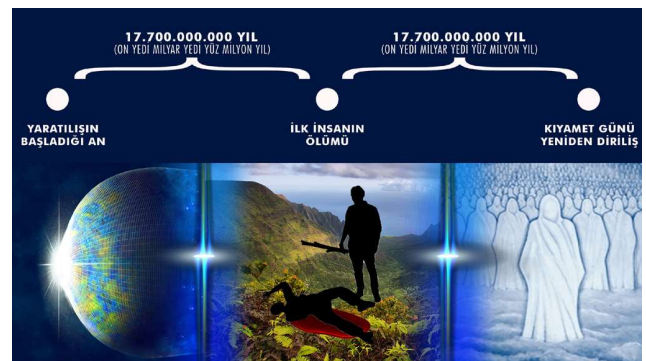
“(Hesap sorma işi), yeryüzünün farklı bir yeryüzüne, göklerin de farklı göklere dönüştürüldüğü, herkesin tek olan ve bütün yetkileri elinde bulunduran Allah'ın huzuruna çıkarıldığı gün olacaktır.” (İbrâhîm 14/48)

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجْلِ لِلْكِتَابِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ.

“Gökleri, ilk yarattığımız hale çevireceğimiz gün, onları kitap yapraklarını dürer gibi düreceğiz. Bu bizim sözümüzdür, onu mutlaka yapacağız.” (Enbiyâ 21/104)

Bütün bu âyetlere göre göklerin ve yerin toplam ömrü şöyledir:

17.700.000.000 (On yedi milyar yedi yüz milyon yıl) + 17.700.000.000 (On yedi milyar yedi yüz milyon yıl) = 35.400.000.000 (Otuz beş milyar dört yüz milyon yıl)

51 'ye' 'patlattı' anlamı vermemizin sebebi, bu hadiseden sonra göklerin duman haline gelmiş olmasıdır. (Fussilet 41/11)

Yedi âyette gökler ile yerin altı günde yaratıldığı bildirilir. Allah'a göre bir gün, bize göre bin yıl olduğundan bu süre bizim açımızdan altı bin yıldır. O âyetlerden biri şudur:

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتُمْ إِنَّا لَنُفِئُوكُمْ مِنَ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ.

“Yönetim merkezi (arşı)⁵² suyun üstündeyken Allah, gökleri ve yeri altı günde yarattı. Bunu, sizi zorlu bir imtihandan geçirmek ve hanginizin daha iyi davranacağını belirlemek için yaptı. Onlara: ‘Öldükten sonra tekrar dirileceksiniz’ desen âyetleri görmezlikte direnenler: ‘Bu açıkça bizi büyüleme çabasından başka bir şey değil’ diye cevabı yapıştırdılar.” (Hûd 11/7)

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

“De ki ‘Yeryüzünde gezin de Allah’ın yaratmayı nasıl başlattığına bir bakın.’ İlerisinde Allah, son yapılanmayı oluşturup geliştirecektir. Allah her şeye bir ölçü koyar.” (Ankebût 29/20)

Yaratılış konusu ile ilgili âyetleri iyi anlayabilmek için okumayı, yaratılış konusunda gezi ve gözlem yapan ilim adamlarıyla birlikte yapmak gerekir. Henüz böyle bir şey yapamadık.

Yeniden diriliş ile ilgili âyetlere göre mezara gömülen bedenler, toprağa ekilen tohum gibidir.

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ. قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ.

“De ki ‘Sizi ilkin var eden; size dinleme, ileri görüşlü olma (basiret) özelliği veren ve gönüllerinizi oluşturan O’dur. (Bu yeteneklerinizi) Ne kadar az değerlendiriyorsunuz!’

De ki ‘Toprağa (kabrinize) sizi tohum gibi eken⁵³ de O’dur. Hepiniz (yeniden yaratılan bedeninizle) O’nun huzurunda toplanacaksınız.” (Mülk 67/23-24)

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ.

“Gökten bir ölçüye göre su indiren Allah’tır. Onunla ölü bir bölgeyi canlandırır⁵⁴. Siz de kabirlerinizden de bu şekilde çıkarılacaksınız.” (Zuhrûf 43/11)

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ. وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ. رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَخْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ.

“Gökten bereketli bir su indirerek onunla bahçeler ve biçilecek taneli bitkiler bitirdik. Tomurcuklu salkımlarıyla boy atmış hurma ağaçları da bitirdik. Bunları, kullarımıza rızık olsun diye yaptık. O su ile ölü bir yeri canlandırdık. Sizin tekrar dirilişiniz de böyle olacaktır.” (Kâf 50/9-11)

Ölen vücut için hareket duracağından zaman da durur. İlk ölen insan bile yeniden diriltilince ölmediğini, uykudan uyandığını sanır. Allah Teala şöyle buyurur:

وَمَا أَمُرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

“Hesap saati gözü kapayıp açma kadar, belki daha da yakındır⁵⁵. Allah her şeye bir ölçü koyar.” (Nahl 16/77)

Beden toprakta çürümüş, yeniden yaratılmış, aradan milyarlarca yıl geçmiş ama o bunların farkında değildir. Biraz uyukladığını sanır. İşte ölüm ve yeniden diriliş bize bir uyuklama kadar yakındır. Bu konuyu daha açık olarak anlatan âyet şudur:

52 Arş, üst yönetim makamını gösteren mecaz ifadedir. Allah Teâlâ şöyle buyurur: “Sizin ilahınız tek bir ilahdır. O, göklerin, yerin ve ikisinin arasındakilerin Sahibidir. Güneşin doğuş noktalarının da Sahibidir. Biz, en yakınınızdaki göğü (birinci katı) bir süsle; yıldızlarla süsledik. Onu, her inatçı şeytana karşı koruduk. Onlar, Mele-i A'lâ'yı (büyük meleklerin toplantısını) dinleyemez; her taraftan taşlanırlar. Hep kovulurlar; azap yakalarını bırakmaz. Onlardan kim bilgi hırsızlığı yapacak olsa, delici bir göktaşını hemen onun peşine düşer.” (Sâffât 36/5-10)

53 (ذرا)'nin iki anlamı vardır; biri beyaza çalan renk, diğeri tohum atmaktır. Mekâyis, 1, 3 md.

54 Burada, Türkçede olmayan iltifat sanatı vardır. Meal, bu sanat dikkate alınarak verilmiştir.

55 Ölüm ile uyku, insan açısından aynıdır. (Zümer 39/42) Uyurken kapanan göz, uyanınca açılır. Ölürken kapanan göz de yeniden dirilince açılır. Her ikisi de gözü kapayıp açmadır. İnsan bu arada geçen sürenin farkında olmaz. (Bakara 2/259, Kehf 18/19, Yâsîn 36/51-52)

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“Göklerin ve yerin bütün bilinmeyenleri (gaybı) Allah’a aittir. Kıyamet saatinin gelmesi, gözü kapayıp açma kadar, belki daha da yakındır. Allah her şeye bir ölçü koyar.” (Nahl 16/77)

Vücut yeniden yaratılınca ruh gider, kendi vücuduna girer. İlgili âyetler şöyledir:

وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ... عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أُخْضِرَتْ

“Nefisler (ruhlarla bedenler) birleştirilmiş... olunca her bir nefis, yanında ne getirdiğini öğrenecektir.” (Tekvîr 81/7 ve 14)

Ahirette yeniden yaratılan bedene gelen ruh ile kişi, daha yeni uyuklayıp uyanmış gibi olur:

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ . قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ

“Sura üflenmiştir. İşte o zaman kabirlerinden Rablerine doğru koşup giderler. “Bize ne oldu! Uyukladığımızı⁵⁶ yerden bizi kim kaldırdı? derler.” (Yâsîn 36/51-52)

Ölümlle birlikte vücudu terk eden ruh, yeni bedene girince kişi kendini, hiç olmadığı kadar dinç hisseder ve tatlı bir uykuya geçtiği sırada uyandırıldığını sanarak tepki gösterir.

Bu âyetlere göre ilk ölen ile en son ölen insanın zaman algısı aynıdır. Böyle bir algıya sahip olabilmek için ölüm anındaki bilgi ile diriliş anındaki bilginin aynı olması gerekir. Bu da yeniden dirilen insanın, anasından yeni doğan bir çocuk gibi olmadığının delili olur.

Sonuç

Buraya kadar okuduğumuz âyetlerin açıkça gösterdiği gibi Allah insanları, bir kadınla bir erkekten yaratmıştır. Bunları özetleyen âyet şudur:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

“Ey insanlar! Sizi bir erkekle bir kadından yarattık. Birbirinizi tanıyasınız diye ırklara ve boylara ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, Allah’tan çekine-rek yanlışlardan en iyi korunanınızdır. Allah her şeyi bilir, her şeyin iç yüzünü bilir.” (Hucurât 49/13)

Kur’an’ın sekiz ayeti, bütün insanların Âdem’in evlatları olduklarını bildirir⁵⁷. Durum böyle olduğundan başlangıçta kardeşlerin birbirleriyle evlenmiş olmaları kaçınılmazdır.

Kur’an’da geçen sünnetullah kavramına, bir delile dayanmadan fıtrat yani varlıklarda geçerli kanun ve kurallar anlamı verenler, Kur’an’da kardeş evliliklerinin haram olmasından hareketle insanlığın atasının Âdem ve Havva’dan ibaret olamayacağını savunurlar. Bunlar, aynı yanlış gerekçeyle mucizeyi ve neshi de inkâr ederler. Halbuki sünnetullah, Allah’ın elçi gönderdiği toplumlarda uyguladığı kanundur. Bu kanunu özetleyen âyet şudur:

وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا

“Biz bir resul /bir kitap göndermeden azap etmeyiz.” (İsrâ 17/15)

Resul (رسول), birine gönderilen söz anlamına geldiği gibi o sözü iletmek için gönderilen elçi anlamına da gelir⁵⁸. Allah’ın elçilerinin görevi, O’nun sözlerini insanlara ulaştırmaktır. Bu sebeple Kur’an’da geçen رسول الله = Allah’ın resülü sözlerinde asıl vurgu âyetleredir.

Mekke’de olup bitenlere sünnetullah açısından bakınca Muhammed aleyhisselamin elçi olarak görevlendirilmesinden önce, oraya hâkim olan duygu ve düşünceleri şu âyetlerden öğreniriz:

57 Maide 5/27, A'râf 7/26, 27, 31, 35, 172. İsrâ 17/70 ve Yâsîn 36/60.

58 el-Müfredât.

56 مركد، kısa ama tatlı bir uyku uyanan yer anlamındadır. (Bkz. el-Müfredât)

وَأَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنَ إِخْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا . اسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَكُرَ السَّيِّئِ وَلَا يَجِئُ الْمَكُرَ السَّيِّئِ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّةَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَحْوِيلًا .

“(Mekkeliler) Kendilerine bir uyarıcı gelirse, diğer toplumların her birinden kesinlikle daha doğru bir yol izleyeceklerine dair bütün güçleriyle yemin etmişlerdi. Ne zamanki uyarıcı geldi, bu onların sadece nefretlerini artırdı.

Orada büyüklük taslamalarından ve kötü bir düzen kurmuş olmalarından dolayı böyle oldu. Oysa kötü düzen, onu kuranların başını yakar. Öncekilere uygulanagelen sünnetin /yasanın uygulanması dışında bir şey mi bekliyorlar? Sünnetullahın /Allah'ın yasaasının yerine geçecek bir şey bulamazsın. Sünnetullahta bir değişme de bulamazsın.” (Fâtır 35/42-43)

Muhammed aleyhisselam elçi olarak gelince Mekkeliler ona inanma ve destek olma yerine Mekke'den çıkarmanın yollarını aramışlardı. Bunu şu ayetlerden öğreniyoruz:

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجَنَّكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلَافَكَ إِلَّا قَلِيلًا . سُنَّةٌ مِّن قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُّسُلِنَا وَلَا تَجِدَ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا .

“Seni bu topraktan (Mekke'den) çıkarmak için yerinden oynatmak üzereler. Çıkarırlarsa senden sonra burada fazla kalamazlar. Senden önce gönderdiğimiz elçilere uygulanan sünnet budur. Bizim sünnetimizde bir değişiklik bulamazsın.” (İsrâ 17/76-77)

Sünnetullah gereği Nebî'miz, Medine'ye hicretinin sekizinci senesinde Mekke'yi fethetmiş ve ona inanmamakta ısrar eden Mekkelilerin bütün itibarları yerle bir olmuştu.

Aşağıdaki âyet, bize uygulanan şeriâtın Nuh aleyhisselamın şeriâtı olduğunu bildirilmektedir:

شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ

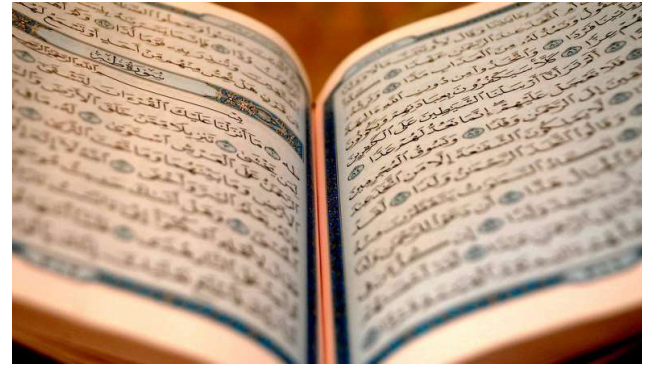
وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ.

“Allah Nuh'a ne buyurmuşsa onu, sizin için bu dinin şeriâtı yapmıştır. Sana vahyettiğimiz, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya emrettiğimiz şudur: Dini ayakta tutun ve o konuda ayrı düşmeyin. Senin çağırdığın şey müşriklere ağır geldi. Allah, tercihini doğru yapanı kendi tarafına alır ve doğruya yöneleni de kendine yönlendirir.” (Şûrâ 42/13)

Bu âyete göre Nuh aleyhisselama kadar uygulanan bazı hükümler neshedilmiştir. Nesh konusunda Allah Teâlâ şöyle buyurur:

مَا تَنَسَخَ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ .

“Bir âyeti nesheder veya unutturursak, yerine ya daha hayırlısını ya da dengini getiririz. Bilmez misin, Allah herşeye bir ölçü koyar.” (Bakara 2/106)

Demekki kardeş evliliği Nuh'tan itibaren yasaklanmıştır.

Asırlarca saygın konumda olan Mekke toplumunu bitiren şey, kendilerine gelen elçiye karşı gösterdikleri tavidir. Bu, sünnetullah gereğidir. İlgili bütün ayetler bunu böyle anlatırken âyetlere kendi kafalarına göre anlam vererek Sünnetullahı tabiat kanunu diyen ve neshi de kabul etmeyenler, Hûd 11/1 ve 2. âyetlere göre kendilerini Allah'ın yerine koymuş ve sünnetullah gereği, cezayı hak etmiş olurlar.

Bizden uyarması!